

Katolicizmus a spoločenská oblasť

Paul Claudel

26. júna 2020 ✝ Cirkev Spoločnosť

Známy francúzsky kritik a románopisec Jacques Rivière sa zásluhou Paula Claudela, o čom svedčí ich krásna korešpondencia, vrátil pred I. svetovou vojnou ku katolicizmu. Po Rivièreovej smrti (1925) boli v knihe *A la Trace de Dieu* vydané jeho rozsiahle náčrty a výňatky z denníkov, písaných v čase zajatia v Nemecku, v ktorých si s veľkou vážnosťou utvrdzoval princípy nájdenej viery. Claudel napísal ku knihe dôležitý, miestami korigujúci predhovor, z ktorého vyberáme časť vzťahujúcu sa k Rivièreovmu zdôrazňovaniu protispoločenského princípu katolíckeho náboženstva.

Z náčrtov Jacquesa Rivière je najprepracovanejšia a najucelenejšia štúdia, ktorú nazval *Katolicizmus a Spoločnosť*. Rozvíja tam myšlienky, ktoré sa mnohým ľuďom budú zdať podvrtné, ale ktoré je dnes nutné vysvetliť omnoho viac ako inokedy. Lepšie povedané namietnuť, nie pevne stanoviť. Nie ako absolútnu pravdu, ale ako nutný predpoklad k téze, samej osebe neúplnej, ktorá nadobúda, ako je možné s poľutovaním pozorovať, u istých publicistov štatút nepopierateľného princípu a faktu. Koľko banálností a odporných tirád sme museli prehltnúť o spoločenskej cene kresťanstva, o podpore, ktorú prináša danému spoločenskému rádu a svätosvätej „tradícii“, o uspokojení, ktoré poskytuje zamestnávateľom a majetníkom, o jeho prirodzenom spojení s ustanovenými autoritami!

Ako neuveriteľne zhovievavým tónom prejavujú súhlas, aby sa im dostalo miesta vedľa Augusta Comta, medzi kyriatýdami, určenými, aby niesli trón Bohyne Vlasti! Spoločenský rád nie je pre niektorých nedokonalým provizóriom, odvolateľným a nevznešeným kompromisom, ktorého nespravodlivosť je až príliš očividná, ktorý sa však v praxi ospravedľuje tým, že slúži Bohu akým-takým pokojom, ktorý prináša väčšine ľudu, a vonkajším uľahčením snahy po spásy; zachovanie, dobro toho, kto má, je pre nich prvým princípom, niečím tak istým a krásnym, že práve odtiaľto Náboženstvo získava najväčší jas a svoje zásluhy. A určite aj tu je cesta k viere, ktorá nie je úplne nedostupná, keď mohla priviesť isté originály typu Ferdinanda Brunnetiera, ale nie je, zdá sa, cesty odpornejšej.

K tomu poznamenáva Rivière, ako už mnoho iných pred ním, že sa Cirkev bez odporu znesie s každou vládou, len keď jej nechá voľnosť, aby išla za svojím božským poslaním. Ale nemôže sa ubrániť, aby nepoukázal na veľmi význačný fakt: že totiž už od svojho ustanovenia katolícka Cirkev na všetkých miestach zemegule a vo všetkých dobách svojho trvania mala neustále problémy so všetkými formami spoločnosti a štátu, aj s tými, ktoré prijali svoje ustanovujúce princípy od nej. Či už ide o rímskych alebo byzantských cisárov, o barbarské kniežatá alebo o feudálnych náčelníkov, o komúny, o kresťanských kráľov, o Revolúciu, o cisára Napoleona, Ľudovíta Filipa alebo o Viktora Emanuela, o Francúzsku republiku, o cárov alebo bolševikov, o protestantských vládcov alebo Číňanov, Indov, Japoncov, Arabov, Turkov, Indiánov, o afrických alebo oceánskych divochov, vždy sa vyskytlo niečo, čo nešlo dohromady a čo skončilo spormi, prenasledovaním a mučením.

Zdalo by sa, že je to so spoločnosťou ako s jedincom, že myšlienka dokonalosti je akoby hľadavým princípom, ktorý jej nedá spať. Ale to by bola zlá charakteristika! Povedzme skôr kvasom, ktorý neprestáva premáhať našu vnútornú lenivosť, princípom pohybu, získavania, architektúry a života, ale tiež princípom nespokojnosti. „Kráľovstvo Božie je v nás.“ Dosahuje sa nie vrstvením bezvládneho materiálu alebo dômyselným riadením mechanických orgánov, ako sa domnievajú tyrani, tvorcovia systémov a konštitúcií, ale akýmsi neustálym únikom alebo obeťou, ponúkanou vnútornému napätiu.

Kresťanské spoločnosti sú všetky niečím v pohybe. Musíme sa neustále vyrovnávať s niečím, čo žije. Je nutné porovnať históriu orientálnych spoločností, tú jednotvárnu reťaz vyzdvihnutí a trosiek, dynastií navzájom úplne podobných, s pokračujúcim sledom kresťanskej civilizácie, aby sa pochopilo, čo chcem povedať. Rivière nemá teda úplne pravdu, keď hovorí, že myšlienka vývoja a pokroku je kresťanskému duchu cudzia. Sú to proste len nevhodné slová, aby sa vyjadril fakt vyvíjania, ako ho definuje svätý Augustín: *Aperitur quod clausum erat et cognoscitu quod latebat*. Je nutné, aby sa plán Boží rozvíjal.

Je teda nepresné povedať, že kresťanstvo je protispoločenský princíp. Malo by sa skôr povedať, že obsahuje architektonický princíp tak mohutný a rozsiahly, že žiadna dnešná spoločnosť nie je schopná ho obsiahnuť a podržať celý, aby poskytla našej duši trvalé bydlisko, ktoré má v potrebe.

A ani to nie je úplne správne. Jacques Rivière na svojich stránkach, ktoré sú (rovnako ako to, čo tu píšem ja) nie tvrdením, ale prípravou k riešeniu, otázky, ktoré si kladie duch na ceste k pravde nielen neobchádza, ale dokonale ozrejmuje hlboké princípy dnešného spoločenského mieru, akými sú myšlienky bratstva v spoločnom Otcovi, účasti na jednom stole, prijímanie prítomnosti a očakávanie budúcnosti a odloženie našich osobných uspokojení.

zdroj: Pxfuel

Žiadna vláda sa nestretne s revoltujúcimi kresťanmi, ale čo je horšie, stretne sa s ich úplnou nevšímavosťou. Zakúša tlmené podráždenie, keď cíti, že v kresťanskej duši je niečo, čo jej nepatrí a čo jej úplne uniká. Cíti sa zranená a súdená v najcitlivejších miestach svojej dočasnej existencie. Nie je braná vážne. Cíti, že v skutočnosti nie je pokladaná za suveréna, ale za akéhosi správcu alebo ekonóma, za predsedu v správe hmotných záležitostí, ktorého služby sú prijímané s rezignáciou, ktorú nie je vždy ľahké nezamieňať s pohrdaním. Koná svoj úrad v ovzduší irónie.

Ale nielen provizórne formy štátu, ale aj tie mohutné prirodzené princípy, na ktorých spoločnosti spočívajú – česť, rodina, vlasť, vlastníctvo, neprijíma Náboženstvo bez výhrad a kontroly; vie, ako ľahko sa môžu zvrtnúť, tvrdí, že je väčšie a silnejšie ako oni, popiera ich apriórnosť, verí, že len od Boha majú svoj vznešený charakter a že žiadne ľudské vzťahy nesmú nadobudnúť väčšej platnosti než posvätné puto, ktoré viaže stvorenie k Stvoriteľovi.

Pochopíme, že keď bola podobná myšlienka uvedená do orientálnych spoločností, úplne vybudovaných na despotickej myšlienke rodiny, zachveli sa od základov. Ale úlohou kresťanstva bolo vždy ukázať, že vedľa jeho večnej sviežosti a večnej novoty sú najzaprášenejšie tradície aj najnovšie vynálezy módy niečím krehkým, slabým a umelým. Susedstvo Večnosti je nebezpečné pre konečné a susedstvo univerzálneho nebezpečné pre partikulárne. A ako to spievajú veriaci každú nedeľu v kostole:

*Et antiquum documentum,
novo cedat ritui.*

To je tajný princíp zápasu, tiež však obnovovania, ktoré je pre kresťanské spoločnosti, bez toho, aby o tom vždy vedeli, liekom a záchranou a dovoľuje im prežiť ich okamžité formy.

Ešte je jeden bod, v ktorom je dobré vysvetliť Rivièrove myšlienky, a to keď hovorí o malej chuti katolicizmu k reformám v spoločenskej oblasti. V skutočnosti si tu počína rovnako ako v oblasti mravnej, kde vždy dáva prednosť pozitívnej metóde pred zákazmi. Princíp katolíckej morálky bol daný svätým Augustínom, keď vyslovil svoju slávnú maximu: *Ama et fac quod vis*. Ide o to vytýčiť princíp tak mocný, aby pomaly prenikol a zabral všetky duševné sily, ako kvas preniká cestom; zlé sa samo vylúči. A rovnako si počína vzhľadom k spoločenským zlám; pred priamym ohlásením odporu dáva prednosť buď akémusi zneškodňovaniu zhubných vášní, alebo zdôrazňovaniu zriadení a cností nezlučiteľných s neporiadkom, a na tie na snaží upútať život a záujem. Je to v celku aplikácia apoštolovho odporúčania: *Non oemulari in malis, sed vincere in bono malum*.

A ešte jeden bod, v ktorom tentokrát nijak nesúhlasím s Rivièrom: keď priraduje kresťanom (používam toto slovo, samozrejme, ako synonymum katolicizmu) rezignáciu, poddanosť a ľahostajnosť k ich právam, čo nám história nijak neukazuje. Každý profesor mu na rohu ulice Soufflot môže, naopak, dokázať, ako teológia zbystrila a oprostila právny zmysel. Myšlienka, ktorá ovláda kresťanskú teóriu v tejto otázke, je *Správcovstvo*, to jest myšlienka, že nič, ani telo, ani duša, tým skôr teda ani rodina a majetky nie sú vlastníctvom človeka, že všetko to patrí Bohu a pre Boha, ktorému bude nutné skladať presné účty. Keby to všetko patrilo človeku, mohol by osvedčovať zmierlivosť a ochotu.

Sú dokonca ľudia, a je ich viac, než sa obvykle myslí, ktorí by z prirodzenej nedotklivosti boli ochotní opustiť všetko, o čo by ich druhý požiadal. Ale práve preto, že nič nie je jeho, kresťan nesmie ustúpiť od svojich práv, ak nemá presvedčivý dôvod a akési dovoľenie, alebo ak predbežne nezložil svoj úrad do rúk Stvoriteľa a nebol prepustený zo záväzku. Nejde o vec okamihu, ide o večnú zodpovednosť. Práve preto, napriek všetkým socialistickým teóriám, je kresťan tak pripútaný k všetkým predmetom svojich občianskych práv, k svojim statkom, k svojim deťom, k svojej vlasti. On nezávisí na tom všetkom, všetko to závisí na ňom. Jemu a nie druhému to dal Boh všetko na starosť. Prináša teda do oblasti hmotných záujmov, posvätených účelom, tú nezlomnú neústupnosť, ktorej žiarivý príklad Cirkev neustále dávala po všetky storočia, od svätého Vavrinca a svätého Tomáša Becketa až po mučeníkov Revolúcie, a od Inocenta až po Pia.

Stačí porovnať podľu servilnosť schizmatických a protestantských cirkví všetkým tyranom (servilnosť, ktorá má obdobu len v žalostnej prikrčenosti, s akou prijímajú najvýstrednejšie teórie od Darwina až po Freuda len preto, že sú poslednou módou) s neohrozenosťou veľkých pápežov a potom je zrejmé, ako sa môžu cítiť ľudia, ktorí majú od detstva takéto príklady, ktorí boli vychovaní v tejto škole kresťanskej slobody. Zvyšok je Tolstoj.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/katolicizmus-a-spolocenska-oblast/>